

mittam vobis a Patre meo Spiritum veritatis, qui ex Patre meo procedit, hic testificabitur de me (e), ostendit esse quem mitteret, et a quo mitteret. Deum tamen Patrem, et Deum Filium, et Deum Paracletum Spiritum, unius substantiæ et triniæ substantiæ ejus divinitatis fide nostra esse et manere debere, confiteri quoque pium et salutare est. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (f). Filius Dei non est filius hominis, Filius autem hominis Filius Dei est. Qui Filius Dei est, non est filius hominis; unigenitus enim Deus est. Qui vero Filius hominis est, primogenitus est, et propter susceptorem suum unigenitum Deum, et ipse unigenitus dicitur, quia in eo est unigenitus. Denique de primogenito apostolus Paulus sic ait: Qui est primogenitus ex mortuis in multis fratribus (g); quia per eum crediderunt. Non ergo natura unigeniti primogeniti, sed per societatem unigeniti Dei unigenitus est. Primogeniti autem natura est primogenitus, non causa

A societatis; quia nullus ex mortuis resurrexit ad immortalitatem, nisi ipse primus, et exemplum resurrectionis omnibus sequentibus dedit. Ideo apostolus Paulus dixit: *Qui est primogenitus ex mortuis. Idem iterum ad Romanos ait: Ut sit ipse primogenitus primatum tenens in multis fratribus (h). Quia unigenitus et primogenitus duæ naturæ sunt, divina et humana, sed una persona. Nam diversitas harum naturarum in elocutione Evangeliorum ostenditur. Fidei igitur nostræ non convenit, ut Jesus Christus mentiatur, quia ipse est veritas. Cum ergo ita sit, ipse de se dicit: Qui me misit mecum est, nec me derelinquit (i); et alio loco: Deus Deus meus, quare me dereliquisti (j)? Quia Deus hominem susceperat, et per mortem crucis relinquendus erat a Deo usque ad resurrectionem. Fidei ergo nostræ sic convenit, ut homo dicat ad Deum suum: Quare me dereliquisti? unigenitus autem Deus, qui inseparabilis est a Deo Patre, dicat: Qui me misit mecum est, nec me derelinquit.*

(e) Joan. xv, 26. (f) Rom. x, 10. (g) Coloss. I, 18. (h) Rom. viii, 29. (i) Joan. viii, 29. (j) Matth. xxvii, 46.

ANTE ANNUM CCCXCIV.

DIODORUS TARSENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA

(FABRIC., *Bibliotheca Græca*, ed. Harles, tom. IX, p. 277.)

Diodorus, sive Theodorus, e monacho Antiochenus presbyter a Meletio, post Valentis mortem reverso ab exilio, constitutus a. C. 378, Tarsi episcopus et metropolitanus Ciliciæ (a); non diu post interfuit concilio Antiocheno sub extremum anni 379, et Constantinopolitano œcumenico 381, ubi Nectarium ordinavit episcopum. Maximam adversus ethnicos pariter et hæreticos constantiæ, zeli et industriæ laudem meruit adhuc presbyter; nam episcopatus ejus incidit in tempora Ecclesiæ pacatiora sub Theodosio M. Laudatus a S. Chrysostomo

C tum presbytero est, cum Antiochiam Diodorus episcopus invisisset circa a. 387, et Chrysostomum pro concione laudasset. Chrysostomi in Diodorum hunc duplex encomium apud Facundum iv, 2 (b) e quibus alterum Græce et Latine editum est ab Emerico Bigotio ad calcem Palladii *de Chrysostomi Vita*, Paris. 1680, 4. pag. 229-235 (c). Exstat et S. Epiphani ad eum epistola, qua librum *De gemmis* ipsi dicavit. Obiit plenus dierum ante a. 394, quo successor ejus Phalerius synodo Constantinopolitanæ subscripsit, ac fortasse jam anno 392 de-

(a) Vide Domni Antiocheni epistolam synodicam in *Diosiori laudem*, quam servavit Facundus viii, 5. Theodorum pro Diodoro vocat Photius cod. ccxxiii. Facundus iv, 2. Diodorum Tarsensem, Theodori Mopsuesteni magistrum, a Nestorianæ hæreseos ἐγκλήματ: defendere cupiens, laudat epistolam

Athanasii verum, quæ non ad illum, sed ad Diodorum Tyrium, scripta est.

(b) In *Defens. trium capitulor.* lib. iv, pag. 374 sq. ed. Sirmond. in Opp. tom. II Veron. HARL.

(c) Iterum a Montfaucon. id sua edit. Chrysostomi, tom. III, p. 747 sq. HARL.

cesserat, ut persuasum Tillemontio, qui de hoc A Diodoro tradit accurate tomo VIII *Memor.* [p. 558 sq. *Notes sur le Diodore de Tarse*, p. 802 sq. ed. Paris.]. Sunt interdum, qui confundant cum aliis Diodoris, sive Theodoris, ut Diodoro Tyrio (a) et Theodoro Mopsuesteno, a quibus est diligenter distinguendus (b). Sed nunc scripta ejus strictim percensere juvat.

1. Libri VIII, sive capita LIII, κατὰ εἰμαρμένης, *contra fatum*, illudque asserentes astronomos atque astrologos et hæreticos, Bardesanem aliosque. Ex hoc opere, quod memorat et Theodorus lector, apud Suidam Διόδωρος, atque Syriace superesse, Hebed Jesu auctor est, exstant ampla excerpta apud Photium cod. ccxxiii (c). Quod autem in hoc opere scripsit Diodorus pag. 358, τὸ τῶν Χριστιανῶν γένος πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν τὴν ἀρχὴν ἐσχηκέναι, ἀθρόον δὲ πᾶσαν λαβεῖν τὴν οἰκουμένην, *Christianos cæpisse ante annos cccc, atque totam occupasse terram*, non præcise, sed cum aliqua latitudine accipiendum.

2. Singulare opus *adversus ethnicos* eorumque idola scripsisse, colligit Tillemontius ex Juliani imp. *epistola ad Photinum*, cujus magnam partem, Latine versam, refert Facundus iv, 2, p. 522, ubi inter alia de Diodoro, quem *Nazaræi magnum blasphema* appellat: *Iste enim malo communis utilitatis Athenas navigans et philosophans imprudenter, musicorum participatus est rationem, et rhetoris confectionibus odibilem adarmavit linguam adversus caelestes deos, usque adeo ignorans paganorum mysteria, omnemque miserabiliter imbibens, ut aiunt, degenerum et imperitorum ejus theologorum piscatorum errorem.* Videtur hoc esse, quod Theodorus lector apud Suidam memorat κατὰ Πλάτωνος περὶ Θεοῦ καὶ θεῶν. Mirum autem, quod ignorantiam sæcularium litterarum Diodoro objectat Hieronymus in *Catalogo*, cap. 419.

3. *Adversus Photinum* [v. supra, p. 226], *Malchionem, Sabellium et Marcellum Ancyranum*, de quo Theodoritus lib. ii *De hæreticis fabulis*, cap. ult.: Κατὰ τῶν τεττάρων τούτων συνέγραψεν ὁ θεῖος Διόδωρος ὁ τῶν Κιλικίων ἰθύνας μητρόπολιν, Θεὸν

(a) Vide Tillemont. tom. VIII, pag. 239, 561, 712 seq. [et de Theodoro Mopsuesteno infra, vol. IX, p. 453 sqq. vel ed.].

(b) Conf. Fabricium nostrum in *Delectu argumentor. et scriptor. pro veritate relig. Christianæ*, pag. 168 sq.; Du Pin in *Hist. eccles.* vol. II, p. 188; Caveum in *Histor. litter. SS. eccless.*, pag. 266 sq.; Schroeckh *Hist. eccl. Christ.* tom. X, p. 269 sqq. Diodorus Tarsensis, vir doctissimus et magister Chrysostomi, in indagando sacrorum oraculorum sensu historico, repudiatis allegoriis simplicem duntaxat interpretationem ad meliorem certioreque verborum intelligentiam sectatus est (v. Caveum l. c. præsertim I. A. Ernesti *Narrat. erit. De interpretat. prophetiar. Messianar. in Ecclesia Christiana*, pag. 498 sq. in opusc. theolog.). Neque tamen immunis erat ab erroribus, et in argumentis de Spiritu sancto Nestorianismo viam stravisse videbatur. Atque Nestorium habuit discipulum. In

προαιώνιον τὸν Χριστὸν ἀποδείξας, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐνανθρωπήσαντα, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων πραγματευσάμενον σωτηρίαν. Scripta cætera Diodori Theodoro lectori apud Suidam in Διόδωρος memorata sunt.

4. Χρονικὸν διορθούμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων, *Chronicon*, quo errata, ab Eusebio in libro de temporibus admissa, emendantur. [V. supra, vol. VII, p. 444.]

5. Περὶ τοῦ, εἰς Θεὸς ἐν Τριάδι, *De eo, quod sit unus Deus in Trinitate.* Adversus Arianos sive Eunomianos, adversus quos Diodori opus exstare apud Syros testatus est Hebed Jesu in *Catalogo scriptorum Chaldaicorum.*

6. Κατὰ Μελχισεδεκῶν, *Contra Melchisedecitas*, hæreticos, quibus, Theodotum Byz. et Hieracen secutis, Melchisedech erat Spiritus sanctus. Ex auctore *Prædestinati* cap. 34 cognoscimus, adversus Melchisedecitas scripsisse etiam Dionysium, Hierosolymorum episcopum, quemadmodum eosdem oppugnatos a Diadocho, Photices episcopo [de quo paulo ante plura sunt adnotata], constat ex Photii cod. cc.

7. Κατὰ Ἰουδαίων, *Contra Judæos.* Etiam hoc est inter ea Diodori scripta, quæ Syriace superesse Hebed Jesu scripsit. [V. supra, vol. VI, p. 747].

8. Περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως, *De resurrectione mortuorum.*

9. Περὶ ψυχῆς, κατὰ διαφόρων περὶ αὐτῆς ἀρέσεων, *De anima, adversus varias de illa hæreticorum opiniones.*

10. Πρὸς Γρατιανὸν κεφάλαια, *Capita ad Gratianum imp.* Hujus Gratiani, Valentiniani et majoris Theodosii edictum, quo solos illos habere ecclesias permittunt, qui communicant Nectario Constantinopol., Timotheo Alex., Pelagio Laodiceæ et Diodoro Tarsi et totius concilii (κοινοῦ), sub vicario Asiæ constituti, apud Facundum iv, 2.

11. Περὶ σφαίρας καὶ τῶν ἐ' ζωνῶν καὶ τῆς ἐναντίας τῶν ἀστέρων πορείας; *De sphaera et quinque zonis et contrario astrorum motu.*

12. Περὶ τῆς Ἰππάρχου σφαίρας. *De sphaera Hipparchi*, Bithyni, qui, ut ait Plinius ii, 26, ausus,

libris tamen *contra fatum* nulla Nestorianismi de Christo vestigia deprehendebantur. Eidem Diodoro a Maturino Veyss. la Croze tribuuntur *quæstiones ad orthodoxos*, quæ inter Justinii martyris opera recenseri solent. V. supra, vol. IV, p. 380 sq., ubi inter *Dio loros* etiam de nostro et de mem. quæstionibus sententiaque la Croze uberius disputatum est, et vol. VII, p. 65, sect. 40, not. v, atque infra, vol. X, pag. 525. vet. edit. Diodorus Tarsensis laudatur in scholiis Marcian. ad Homerum, teste Villoison in *Anecd. Gr.* II, p. 184, not. HARL.

(c) V. infra, vol. IX, p. 475. ed. vet. Hoc Photii caput, s. excerpta ex Diodori Tarsensis libris viii *contra fatum* una cum excerptis ex Jobi monachi libris ix *De œconomia Christi*, in cod. Photii ccxxiii separatim exstant in cod. Vindobon. Cæsareo ccx, nr. 44, testibus Nesselio in cat. codd. Cæs. part. 1, p. 309, et Lambecio V, p. 410, de cod. Cæs. cclxvi 14. HARL.

rem etiam Deo improbam; annumerare posteris A
stellas ac sidera ad nomen expungere, organis ex-
cogitatis, per quæ singularum loca atque magni-
tudines signaret.

13. Περὶ προνοίας, *De providentia*. Hic est, quem
Syriace adhuc superesse Hebed Jesu scripsit, Dio-
dori liber, quem vocat *Politicorum*. Vide Rich.
Simonis epistolas, Gallice editas III, 19, pag. 111.

14. Περὶ φύσεως καὶ ὕλης, ἐν ᾧ τί τό δίκαιόν
ἐστίν, *De natura et materia, in quo scripto tractatur
de eo quod justum est*.

15. Περὶ Θεοῦ καὶ ὕλης Ἑλληνικῆς πεπλασμένης
(al. minus bene πεπλανημένης), *De Deo et falsa
Græcorum materia*.

16. Ὅτι αἱ ἀόρατοι φύσεις οὐκ ἐκ τῶν στοιχείων
ἀλλ' ἐκ μηδενὸς μετὰ τῶν στοιχείων ἐδημιουργήθη- B
σαν. *Naturas invisibiles non ex elementis, sed una cum
cum elementis ex nihilo factas esse*.

17. Ἡρὸς Εὐφρόνιον φιλόσοφον, κατὰ πεῦσιν καὶ
ἀπόκρισιν, *Ad Euphronium philosophum, per interro-
gationem et responsionem*. Nescio, an hic sit liber
ille scriptus a Diodoro, adhuc presbytero, in quo
amœnitatem dialogorum Platoniorum desiderat
S. Basilius epistola 167. Meminit illius epistolæ
Basilius ad Diodorum etiam Facundus IV, 2, p. 513.

18. Κατὰ Ἀριστοτέλους περὶ σώματος οὐρανοῦ,
πῶς θερμὸς ὁ ἥλιος, κατὰ τῶν λεγόντων ζῶον τὸν
οὐρανόν, *Contra Aristotelem de corpore cælesti, et
quomodo sol sit calidus et contra eos qui cælum ani-
mal esse dicunt*.

19. Περὶ τοῦ πῶς αἰεὶ μὲν ὁ δημιουργὸς, οὐκ αἰεὶ δὲ C
τὰ δημιουργήματα, *De eo, quomodo opifex quidem
semper, opera vero ejus non semper perneant*.

20. Πῶς τὸ θέλειν καὶ τὸ μὴ θέλειν ἐπὶ Θεοῦ αἰ-
δίου ὄντος. *Quomodo velle et nolle sit in Deo æterno*.

21. Κατὰ Πορφύριου, Περὶ ζῶων καὶ θυσίων. *Con-
tra Porphyrium, de animalibus et sacrificiis*.

22. Κατὰ Μανιχαίων, *Contra Manichæos et Addæ,
Manichæi, μύδιον, libri xxv*. Phot. cod. LXXXV.
Meminit et Diodori inter Manichæorum adversarios
Theodoretus lib. I *Hæretic. fab.*, capite ult. Atque
Diodori contra Manichæos opus ferri apud Syros,
testatus est Hebed Jesu [Conf. supra, vol. VII, p.
326, et infra, vol. IX, p. 402 vet. edit. de Photii
cod. LXXXV.]

23. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διάφορα ἐπιχειρή-
ματα, *De Spiritu sancto varia argumenta*, Macedo-
nians, ut videtur, opposita (a). In his Nestorio
prælusisse Diodorum, notat Photius cod. CII, qui
illa in eodem volumine legit, quo Gelasii Cæsa-
riensis liber *contra Eunomianos* comprehensus fe-
rebatur. Duos magnos viros, Diodorum Tarsi et
Theodorum Mopsuestiæ episcopum adversus Aria-
nos et Macedonium et Appollinarem pugnas-
se, testatur etiam Leontius *De sectis*, pag. 448.

(a) Vid. infra, vol. IX, p. 407 vet. ed. de Photii
cod. CII et C. Gu. Fr. Walchii *Histor. hæresium*,
tom. III, p. 115. HARL.

(b) Confer Liberatum cap. 10, et Leontium Byz.

24. Ἡρὸς τοῦς Συνουσιαστὰς, *Adversus Synusiastas*,
quem titulum et Diodori nostri, et Theodori
Mopsuesteni, et Theodoti Antiocheni, et Cyrilli
Alex., adversus Apollinaristas scriptis fuisse præ-
positum, notat Sirmondus ad Facundi VIII, 4,
tom. II Opp., p. 655. Diodori ex libro primo *contra
Synusiastas* fragmenta leguntur apud Leontium
Byz. lib. III *contra Nestor. et Eutychem*, tom. IX
Bibl. Patrum edit. Lugd., pag. 704. Vide et Gar-
nerium ad Marium Mercatorem tom. II, pag. 317,
318. Ob hos libros, quos adhuc habent Syri, si
Catalogo Hebed Jesu fides, videtur potissimum Dio-
dorus male audisse post mortem (b) Nestorianis,
ad eum provocantibus: unde Cyrillus epist. ad
Succensum et Acacium eundem perstrinxit, et
singulari opere, quod hodie non exstat, Diodori et
Theodori loca oppugnanda sibi sumpsit, quæ vi-
cissim tueri conatus est in alio opere, itidem de-
perdito, Theodoretus. Quemadmodum Diodorum
ac Theodorum strenue defendit et multis Facun-
dus. Cæterum licet ambos, Diodorum Tarsensem
et Theodorum Mopsuestenum, condemnatos esse
in synodo quinta scribat Photius cod. XVIII, tamen
in synodi actis hoc non reperitur.

25. *Adversus Contensiosum* nescio quem, liber,
quem apud Syros exstare Hebed Jesu auctor est,
testatus præterea, composuisse Diodorum libros
sexaginta, quos combusserunt Arianis.

26. Præcipuus Diodori labor fuit, quo *plerosque
sacræ Scripturæ libros* interpretando, imitatus est
Eusebium Emesenum (c), atque ipse præivit
Joanni Chrysostomo atque Theodoro Mopsuesteno,
ita ut sensum litteralem et historiam potius, quam
ex recepto apud plerosque alios illis temporibus
more allegorias sectaretur, ψιλῶ τῷ γράμματι τῶν
θειῶν προσέχων Γραφῶν, τὰς θεωρίας αὐτῶν ἐκτρο-
πόμενος, ut est apud Socratem VI, 3, sive ut Soze-
menus VIII, 2, περὶ τὸ ῥητὸν τῶν λόγων τὰς ἐξηγή-
σεις ποιήσας, τὰς δὲ θεωρίας ἀποφεύγων. Specialim
memorantur ejus ἐρμηνεῖαι in *Pentateuchum*. Suid.
in Διόδωρος ex Theodoro lectore. In *Psalmos*, id. ;
in *IV Regnorum libros* ; Εἰς τὰ ζητούμενα τῶν Πα-
ραλειπομένων. In *Proverbia*, cui addidit disserta-
tionem *De differentia theoriæ atque allegoriæ*, sive
sensus mystici ab allegorico atque morali. Τίς δια-
φορὰ θεωρίας καὶ ἀλληγορίας. Suid. In *Ecclesia-
stem* ; In *Canticum canticorum* ; In *Prophetas* ; In
quatuor Evangelia ; In *Acta apostolorum*. Idem Sui-
das. In *Apostolum commentarii*. Hieron, cap. 119
De scriptoribus eccles. In *primam Epistolam Joannis*.
Suid. in Διόδ.

Fragmenta horum commentariorum frequentia
in Græcorum Patrum ad libros sacros catenis, in
quibus Diodori nomen frequentissimum est, sed et
cum Theodori Mopsuesteni haud raro confunditur

De sectis, p. 448 seq. ; Tillemontium tom. VIII,
565 seq.

(c) Hieron. c. 119 *De scriptor. eccles.*

nomine. FABR. Conf. supra, vol. VII, p. 640 sq., 643 sq., et codd. ibi memoratos aliosque. In Montfauc. *Bibl. Coislín.* mss. catenæ, quibus fragmenta Diodori Tarsensis intexta sunt, citantur pag. 41, 42, 187, 244, 245, 247, in primis notandus est pag. 137 cod. LXOX, qui complectitur Theodoretum interpretationem in *Psalmos*, additis ad marginem scholiis, excerptis ex variis Patribus, etiam ex Diodoro Tarsensi, quoniam is aliquando appellatur hæreticus. HARL.

Diodori et Theodori Mopsuest. scripta Nestorianis curantibus in Armenorum, Persarum et Syrorum linguas conversa fuisse, auctor est Liberatus cap. 10 *Breviarii*.

Antiphonarum in Ecclesia usum ad Diodorum et Flavianum Antiochenum, velut auctores, refert Theodoritus lib. II *Hist.*, cap. 24, de quo consule Jo. Bonam *De divina psalmodia*, cap. 16, § 10, pag. 513.

Inter eos, quorum liturgiæ apud orientales feruntur, Diodorus quoque numeratur ab Abrahamo Ecchellensi, ad *Catalogum Hebed Jesu*, p. 134.

A Confer Jo. Bonam *Rerum liturg.* lib. I, cap. 9. Videtur tamen non Diodorus Tarsensis, sed Theodorus Mopsuestenus, intelligi. Illas liturgias e Greco conversas Syriace habent Maronitæ voluitque illas edere, qui Latine se vertisse testatur, Rich. Simon. tom. II *Bibl. selectæ*, pag. 173. Novissime has liturgias Latine vulgavit ex versione sua Eusebius Ranaudotus, in volumine posteriore *Collectionis liturgiarum orientalium*, Paris. 1716, 4, ubi inter alias Theodori Mopsuesteni quoque liturgia legitur.

B Pelagii perinde ut Nestorii præcursores fuisse Diodorum, Christianus Lupus in diss. ad synodum Ephesinam cap. 1 non dubitat, sed liber adversus dogma de peccato originis, lectus a Photio cod. CLXXVII, quo potissimum argumento Lupus utitur, non Diodori Tarsensis est, sed Theodori Mopsuesteni, ut notavit Rigberius sive Gerberonius in notis ad Marium Mercatorem, pag. 102.

In extremo judicio solum justos e vivis immutandos statuit. Vide Elmenhorstii notas ad Gennadium *De eccles. dogmatibus*, cap. 8.

NOTITIA ALTERA

(Leo ALLATIUS, *Diatriba de Theodoris*, num. LXVI. Apud Ang. MAI *Biblioth. nov. Patr.*, VI, 137.)

Theodorus Tarsensis (qui aliis Diodorus est [a]) Photio cod. CCXXIII cujus verba infra ponentur; Suidæ in Auxentio Mopsuesteno episcopo sub Constantino Magno, cujus frater Theodorus erat. Τοῦτου δὲ ἀδελφὸς νεώτερος Θεόδωρος ἦν, ἀνὴρ τῶν Ἀθηναίων παιδευθέντων, ὅς καὶ αὐτὸς χρόνον ὕστερον ἐπισκοπήν τῆς Ταρσοῦ Ἐκκλησίας ἔτυχε κληρωσάμενος. *Hujus frater erat junior Theodorus, vir qui inter alios Athenis studiis operam navavit, et post aliquod tempus Tarsensis Ecclesiæ episcopatum adeptus est.* Septima quoque synodus. act. VI, appellat Theodorum (ed. Labb. tom. VII, col. 421). Ἀναθεμάτισε Θεόδωρον τὸν καθηγητὴν Νεστορίου, Σεβήρον, καὶ τὰ ἐξῆς. *Anathemate feriit (quinta synodus) Theodorum præceptorem Nestorii, Severum, etc.*, licet ibi in margine reponatur Diodorus. Andreas Schottus in Photio Diodorum potius quam Theodorum appellare voluit, tum quod paulo post a Photio sic nominetur, tum quod Suidas Tarsensi huic episcopo καὶ ἀστρονόμῳ καὶ ἀστρολόγῳ καὶ εἰμαρμένῳ opus attribuat. Ego tamen inde colligo eundem utroque hoc nomine vocitatum, sed Diodorum invaluisse. « Hic et Flavianus (ut narrant Theodoretus *Hist.* lib. IV, cap. 25 et Nicephorus Callistus lib. XI, cap. 24) generosi veritatis athletæ, Meletio

C in exilium pulso, tanquam rupes quædam, fluctus irruentes fregerunt; et cura gregis suscepta, tum lupis sua fortitudine et sapientia restiterunt, tum ovibus convenientem curationem adhiberunt. Atque ubi a radicibus montis, in quos se receperant deturbati fuere, oves ad ripas vicini fluminis paverunt. Verum cum nec isto quidem in loco Christi hostis conventum illum Deum laudantium cogi pateretur, duo illi pastores admirabiles, divinis ovibus velut in gymnasium bellicum coactis, spiritale pabulum demonstrabant. Atque Diodorus, vir sapientissimus ac fortissimus perinde atque fluvius præaltus et pellucidus, tum animos fortitudinis rivulis irrigabat, tum adversarium blasphemias sinceræ doctrinæ undis penitus obruebat; qui generis splendorem pro nihilo reputans, ærumnas pro fidei defensione lubens perpessus est. Flavianus vero, etsi patriciis ortus, tamen solam pietatem nobilitatis loco numerans et tanquam palæstræ magister, magnum Diodorum velut athletam in omni certaminis genere exercitissimum perunxit. » Tandemque cum populus in sententia concordasset, a Meletio Tarsi episcopus creatur, curamque Cilicum in se suscepit. Plura in eundem sanctorum Patrum Athanasii, Petri, atque Timothei Alexandrinorum

(a) Hunc ipsemet vidi appellari modo Diodorum modo Theodorum, in mss. præsertim Syriacis ex Græco conversis; et quidem interdum in illis etiam

Joannis Cæsariensis, quorum fragmenta protulimus in *Nov. bibl. PP.* tom. IV. Itemque alibi. A. M.

antistitum, Basilii Cæsariensis, Joannis Constanti-
nopolitani, Eriphanii Cypri, episcoporum Ægyptio-
rum qui in exsilium relegati a Valente imperatore
fuerant, et concilii ccl sacerdotum, qui cum ipso
Diodoro Byzantii contra Macedonium convenerant,
elogia congressit Facundus Hermianensis lib. iv,
cap. 2.

Multa in sacra Biblia scripsit. Sozomenus lib. vii,
cap. 2, de Joanne Chrysostomo loquens: Ταύτης
δὲ τῆς φιλοσοφίας διδασκάλους ἔσχε τοὺς τότε προ-
εστῶτας τῶν τῆδε περιφανῶν ἀσκητηρίων, Καρτέ-
ριόν τε καὶ Διδώρον τὸν ἡγησάμενον τῆς ἐν Ταρσῶ
Ἐκκλησίας, ὃν ἐπυθόμην ἰδίῳν συγγραμμάτων πολ-
λὰς καταλιπεῖν βίβλους· περὶ δὲ τὸ ῥητὸν τῶν ἱερῶν
λόγων τὰς ἐξηγήσεις ποιήσασθαι, τὰς θεωρίας ἀποφεύ-
γοντα. « Atque hujus quidem philosophiæ magistros
« illos habuit, qui tum temporis ibi celebratus ascete-
« riis præsidebant. Carterium scilicet et Diodorum
« istum qui demum Tarsensis Ecclesiæ antistes fuit,
« quem equidem audiavi propriarum commentatio-
« num multos reliquisse libros: direxisse autem ad
« litteram sacræ Scripturæ interpretationes suas,
« aversatum speculationes (allegorias) universas. »
Socrates lib. vi, cap. 3: Τηνικαῦτα οὖν οὐτι σπουδαῖοι
περὶ τὴν ἀρετὴν γενόμενοι μαθητεύουσιν εἰς τὰ ἀσκητικὰ
Διδώρῳ, καὶ Καρτερίῳ, οἳ τινες τότε μὲν ἀσκητηρίῳ
πρόϊσαντο. Διδώρος δὲ αὐτῶν ὕστερον ἐπίσκοπος
Ταρσοῦ γενόμενος πολλὰ βιβλία συνέγραψε, ψιλῶ τῶ
γράμματι τῶν θείων προσέχων Γραφῶν, τὰς θεωρίας
αὐτῶν ἐκτρέπόμενος. « Isti igitur per id tempus per-
magno virtutis studio inflammati, monasticam disci-
« plinam didicerunt a Diodoro et Carterio, qui tum
« quidem monasterio præerant: postea alter illorum,
« nempe Diodorus, episcopus Tarsi constitutus, mul-
« tos libros conscripsit, nudæ sacrarum Scripturarum
« litteræ duntaxat attendens, et sensum et intelligen-
« tiam earum abstrusiores (allegoricum) penitus fu-
« giens. » Paria habent Theodoretus, et Nicephorus
Callistus. Illius expositiones passim ubique in ca-
tenis ob expositionem Bibliorum contextis reperies.

Aliorum scriptorum catalogum ex Theodoro ana-
gnosta accuratissimum nobis Suidas conservavit:
Διδώρος μονάζων ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιανοῦ, καὶ
Θάλαντος ἐπισκοπήσας Ταρσῶν τῆς Κιλικίας· οὗτος
ἔγραψεν, ὡς φησὶ Θεόδωρος ἀναγνώστης ἐν τῇ Ἐκ-
κλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, διάφορα εἰσι δὲ τὰδε ἐρ-
μηνεῖται εἰς τὴν Παλαιὰν πᾶσαν, Γένεσιν, Ἐξοδον,
καὶ ἔφεξῆς, καὶ εἰς Ψαλμοὺς, καὶ εἰς τὰς τέσσαρας
Βασιλείας, εἰς τὰ ζητούμενα τῶν Παραλειπομένων,
εἰς τὰς Παροιμίας, τὴν διαφοράν θεωρίας, καὶ ἀλληγο-
ρίας, εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν, εἰς τὸ Ἄσμα τῶν

ἄσμάτων, εἰς τοὺς προφήτας, Χρονικὸν διορθούμενον
τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Χαμφίλου περὶ τῶν Ἰβρόνων.
Εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, εἰς τὰς Πράξεις τῶν ἀπο-
στόλων, εἰς τὴν Ἐπιστολὴν Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελι-
στοῦ, Περὶ τοῦ, εἰς Θεὸς ἐν Τριάδι, Κατὰ Μελχισε-
δεκιτῶν, Κατὰ Ἰουδαίων, Περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως,
Περὶ ψυχῆς κατὰ διαφόρων περὶ αὐτῆς αἰρέσεων,
Πρὸς Γρατιανὸν κεφάλαια, Κατὰ ἀστρονόμων, καὶ
ἀστρολόγων, καὶ εἰμαρμένης, Περὶ σφαίρας καὶ τῶν
ἑπτὰ ζωνῶν, καὶ τῆς ἐναντίας τῶν ἀστέρων πορείας,
Περὶ τῆς Ἰππάρχου σφαίρας, Περὶ προνοίας κατὰ
Πλάτωνος, Περὶ Θεοῦ καὶ θεῶν, Περὶ φύσεως καὶ
ὕλης, ἐν ᾧ τί τὸ δίκαιόν ἐστι, Περὶ Θεοῦ, καὶ ὕλης
ἐλληνικῆς πεπλανημένης, ὅτι αἱ ἀόρατοι φύσεις οὐκ
ἐκ τῶν στοιχείων, ἀλλ' ἐκ μηδενὸς μετὰ τῶν στοι-
χείων ἐδημιουργήθησαν, Πρὸς Εὐφρόνιον φιλόσοφον
κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, Κατὰ Ἀριστοτέλους
περὶ σώματος οὐρανίου, Πῶς θερμὸς ὁ ἥλιος, Κατὰ
τῶν λεγόντων ζῶον τὸν οὐρανόν, Περὶ τοῦ, πῶς αἰεὶ
μὲν ὁ δημιουργὸς, οὐκ αἰεὶ δὲ τὰ δημιουργήματα, Πῶς
τὸ θέλειν, καὶ τὸ μὴ θέλειν ἐπὶ Θεοῦ ἀγίου ὄντος,
Κατὰ Πορφυρίου περὶ ζῶων καὶ θυσίων. « Diodorus
« monachus temporibus Juliani et Valentis, episco-
« pus Tarsi Ciliciæ, scripsit varia, ut Theodorus ana-
« gnostes in » Ecclesiastica historia « meminit, quæ
« sunt: interpretatio in totum Vetus Testamentum,
« Genesim, Exodum, et reliqua, in Psalmos (a), in
« quatuor libros Regum, in loca difficiliora Paralipo-
« menorum (b), in Proverbia. Quodnam sit discrimen
« contemplationis et allegoriæ, in Ecclesiasten, in
« Canticum canticorum, in prophetas Chronicon quo
« erratum Eusebii Pamphili de temporibus corrigi (c)
« in quatuor Evangelia, in Acta apostolorum, in Epi-
« stolam Joannis evangelistæ, Deum unum esse in
« Trinitate, Contra Melchisedecitas, Contra Judæos
« de resurrectione mortuorum, De anima contra di-
« versas de ea sectas, ad Gratianum capita, Contra
« astronomos et astrologos et fatum, De sphaera item
« ac de septem zonis, et de contrario astrorum cursu,
« De Hipparchi sphaera, De providentia contra Plato-
« nem De Deo et diis, De natura et materia, ubi tra-
« ctat quid justum sit, De Deo, et falsa Græcorum
« materia, Quod quæ sub aspectu non cadunt, ea non
« ex elementis, sed una cum elementis sint facta ex
« nihilo, Ad Euphronium philosophum per interroga-
« tionem et responsionem, Contra Aristotelem de cor-
« pore cælesti, Quomodo calidus sit sol, Contra eos
« qui animal dicunt esse cælum, Quomodo semper
« exstiterit opifex, opificium autem non semper, Quo-
« modo velle et nolle in sit æterno Deo, Contra Porphy-
« rium de animalibus et victimis. » Et partem eorum

(a) Diodori Tarsensis commentariorum in Psalmos reliquiæ exstant in Corderii catena, sed non nisi a psalmo lxxxi et deinceps. Nos vero in codice reginæ Suecæ XI, copiosas alias invenimus ejusdem operis reliquias, jam inde a psalmo xxxiv, quas typis commisimus. Plures alias coacervare ex aliis codicibus licuisset; sed interim hæc sufficiunt. A. M.

(b) Allatius Græcum ζητούμενα interpretabatur in ea quæ in Paralipomenis desiderantur, quod pace tanti viri non admitto. Τὰ ζητούμενα, et ζητήσεις, sunt potius quæstiones quæ fiunt de locis difficilioribus. A. M.

(c) Citatur interdum hoc Diodori opus a Georgio Syncello in Chronico.

Hebediesu episcopus Sobæ et Armeniæ cap. 18 (a). « Diodorus Tarsensis composuit libros numero sexaginta, quos Ariani combusserunt; remanseruntque, quos jam sum commemoraturus Liber de dispensatione, liber dissolutionis astrologiæ. Item alius contra Eunomianos; alius contra hæreticos; nec non aliter contra Judæos; et adversus Manichæos; et adversus Apollinarem. Demum expositio in partem Matthæi. »

Legit ipsius adversus fatum libros viii tribus et quinquaginta capitibus distinctos Photius cod. ccxxiii, et ex iis digniora in suam *Bibliothecam* copiosissime transtulit. Audiamus quæ de tanti viri studio atque ingenio in excerptorum principio tradit. Ἀνεγνώσθη βιβλίον Θεοδώρου ἐπισκόπου Ταρσοῦ κατὰ εἰμαρμένης ἐν λόγοις μὲν ὀκτώ, κεφαλαίοις δὲ τρισὶ καὶ πεντήκοντα· ἔστι μὲν οὖν ἐν τούτοις εὐσεβῶν ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδὲ περὶ τὴν δόξαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ τῆ τοῦ Νεστορίου λύσσα διασπαράττει σφαλλόμενος· τοῖς δὲ ἐπιχειρήμασιν, ἔστι μὲν οἷς ὀρθῶς τε καὶ εὐφυῶς ἐπιβάλλει, διελέγχων τοὺς τὴν εἰμαρμένην δοξάζοντας· ἔστι δὲ που πρὸς μόνον τὸ φαινόμενον τὸν ἀγῶνα φέρει, καὶ μηδὲ σαφῶς τὸ τῶν ἐναντίων ἐξακριβῶν δόγμα· ὅθεν πολλάκις οὐκ ἐκείνοις, πρὸς οὓς ὁ πόλεμος, ἀλλ' ἐτέροις μᾶλλον δόξειεν ἂν διαμάχεσθαι· πλὴν ὅ γε εὐγνώμων κριτῆς οὐχ ὑπὲρ ὧν οὐκ εὐστόχως ἐνιαχοῦ φέρεται μωμῆσαιτο ἂν, ὑπὲρ ὧν δὲ σπουδάζει τῆς εἰμαρμένης πλάνην κατενεγκεῖν, καὶ ὡς οὐκ ἐν ὀλίγοις κατ' αὐτῆς εὐδοκίμεϊ, τὸν ἄνδρα τιμῆς καὶ χάριτος ἄξιον ἀνομολογεῖν ἔστι δίκαιον. « Lectum est Diodori episcopi Tarsensis opus » adversus fatum * libris viii, ac tribus supra quinquaginta capitibus distinctum, quibus in libris pius quidem est hic scriptor, neque in eam sectam de Dei Filio quem impia Nestorii rabies dissecuit, aberrando deflectit. Verum in argumentis, etsi quædam recte satis ac dextere adhibet, dum fati laudatores oppugnat; alias tamen neque satis clare, neque satis accurate adversariorum dogma persecutus, ea oppugnare aggreditur, quæ speciem duntaxat dogmatis præ se ferunt; ut proinde sæpenumero non cum illis, quibus cum certamen suscepit, sed cum aliis potius quibusdam pugnare videatur. Quamquam bene sentiens arbiter, non ob id quod minus feliciter alicubi hanc rem agat, reprehensum eum velit; cum ex eo saltem honor illi, et gratia merito debetur, quod non sine sua in multis laude, noxium de facto errorem opprimere molitur. » Et in fine excerptorum: Ἔστι δὲ τὴν φράσιν καθαρὸς τε καὶ εὐκρινῆς ὁ ἀνὴρ, τοῖς δὲ ἐνθυμήμασι, καὶ τῇ τῶν ἐπιχειρημάτων διαπλάσει, οἷον αὐτὸν κατὰ μέρος ἐν τῇ τῶν λόγων αὐτοῦ ὑπεδείξαμεν ἐκλογῇ. « Est autem in loquendo purus atque distinctus, ejusmodi enthymematis atque epichirematis efformandis, qualia ex parte jam in his illius operis excerptis indicavimus. »

Legit etiam ejusdem idem Photius de Spiritu sancto varia argumenta, cod. ciii. Ἐμπεριείχετο δὲ τῇ

δέλτω καὶ Διοδώρου Ταρσοῦ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διάφορα ἐπιχειρήματα, ἐν οἷς καὶ τὴν Νεστορίου νόσον αὐτὸς ἐπιδείκνυται προσηρόωστῆκώς. « Continebantur hoc eodem libello varia argumenta Diodori Tarsensis de Spiritu sancto, quibus et Nestorii labe se jam inde contaminatum ostendit. »

Meminit ejusdem *librorum virginti quinque contra Manichæos, et argumentum explicat* cod. LXXXV. Καὶ τὸν Διόδωρον ἐν εἴκοσι καὶ πέντε βιβλίοις τὸν κατὰ Μανιχαίων ἀγῶνα ἀγωνισάμενον· ὅς διὰ μὲν τῶν πρώτων βιβλίων ἑπτὰ τὸ τοῦ Μανιχαίου ζῶν εὐαγγέλιον ἀνατρέπει· οὐ τυγχάνει δὲ ἐκείνου· ἀλλὰ ἀποτρέπει τὸ ὑπὸ Ἄδδα γεγραμμένον, ὃ καλεῖται Μόδιον· διὰ δὲ τῶν ἐφεξῆς τῆ τῶν γραφικῶν ῥητῶν, ἃ οἱ Μανιχαῖοι ἐξοικειοῦνται πρὸς τὸ σφίσι βεβουλευμένον, ἀνακαθαίρει χρῆσιν καὶ διασαφεῖ· καὶ ὁ μὲν Διόδωρος οὕτω. « Denique et Diodorum illum, qui libris quinque et viginti cum Manichæis certavit, quorum septem prioribus putat quidem Manichæorum evangelium vivum se refellere: at non assequitur; dum non illud, sed quod ab Adda scriptum erat, et Modium appellatur, evertit: reliquis deinde libris ea sacræ Scripturæ loca pure explanat, atque declarat quæ Manichæi ad ea, quæ animo concepissent, accommodare solebant. Et Diodori quidem tractatus ita se habet. » Item Nicephorus Callistus *Histor. lib. vi, cap. 32*: Κατὰ δὲ ταύτης τῆς αἵρέσεως γενναίως παρετάξαντο λόγοις Τίτος τε καὶ Διόδωρος, ὁ μὲν τὴν Βοστρηῶν, Διόδωρος δὲ τὴν Κιλικίων ἰθύναις μητρόπολιν. « Adversus hanc hæresim strenue libris compositis depugnarunt Titus Bostræ, et Diodorus metropoleos Ciliciæ, episcopi. »

Leontius quoque Byzantius ejusdem libri κατὰ Συνουσιαστῶν, *adversus Synusiastas*, Apollinaristas scilicet, mentionem facit. Horum trium nulla mentio est apud Suidam in accurato illo hujus viri operum catalogo.

Quemadmodum et *commentariorum* ejusdem in Apostolum, quæ commemorat Hieronymus *De scriptoribus*. Omnium doctissime atque absolutissime virum hunc nobis Basilius repræsentavit, quare audiendus est in epistola 135 ad eundem nondum episcopum. Διοδώρῳ πρεσβυτέρῳ Ἀντιοχείας. Ἐνετύχον τοῖς ἀποσταλαῖσι βιβλίοις παρὰ τῆς τιμιότητος σου· καὶ τῷ μὲν δευτέρῳ ὑπερήσθη οὐ διὰ τὴν βραχύτητα μόνον, ὡς εἶκος ἦν, τὸν ἀργῶς πρὸς πάντα καὶ ἀσθενῶς λοιπὸν διακαίμενον, ἀλλ' ὅτι πυκνὸν τε ἄμα ἔστι ταῖς ἐννοίαις, καὶ εὐκρινῶς ἐν αὐτῷ ἔχουσιν αἱ τε ἀντιθέσεις τῶν ὑπεναντίων, καὶ αἱ πρὸς αὐτὰς ἀπαντήσεις, καὶ τὸ τῆς λέξεως ἀπλοῦν καὶ ἀκατάσκευον, πρέπον ἔδοξέ μοι προηέσει Χριστιανοῦ, οὐ πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον, ἢ κοινὴν ὠφέλειαν γράφοντος· τὸ δὲ πρότερον τὴν μὲν δύναμιν ἔχον τὴν αὐτὴν ἐν τοῖς πράγμασι, λέξει δὲ πολυτελεστέρα, καὶ σχήμασι ποικίλοις, καὶ διαλογικαῖς χάρισι κεκομψευμένον, πολλοῦ μοι ἐφάνη, καὶ χρόνου πρὸς τὸ

(a) Hunc quoque articulum Hebediesu de Diodoro, secundum Assemani meliorem lectionem recitabimus, qui Ecchellensem correxit. A. M.

ἐξελθεῖν, καὶ πόνου διανοίας πρὸς τὸ καὶ συλλέξαι τὰς ἐννοίας, καὶ παρακατασχεῖν αὐτὰς τῇ μνήμῃ δεόμενον· αἱ γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ παρεμβαλλόμεναι διαβολαὶ τῶν ὑπεναντίων, καὶ σιτάσεις τῶν ἡμετέρων, εἰ καὶ γλυκύτητάς τινὰς ἐπεισάγειν δοκοῦσι διαλεκτικὰς τῷ συγγραμμάτι, ἀλλ' οὖν τῷ σχολῇ καὶ διατριβῇ ἐμποῖεν, διασπῶσι μὲν τὸ συνεχές τῆς ἐννοίας, καὶ τοῦ ἐναγωνίου δὲ λόγου τὸν τόνον ὑποχαυνοῦσιν. « Diodoro Antiochiæ presbytero. Accepi libros, quos reverentia tua misit; et secundo quidem summopere delectatus sum, non solum propter illius brevitatem, ut par erat usu venire ei, qui jam ad omnia segniter et ægre affectus est. sed et propterea, quod densus est simul et refertus sententiis, ac contrariorum objectiones, et responsiones illis subjectas haud confuse, sed recto ordine digestas habet. Et præterea dictionis in affectata, et in composita simplicitas decora mihi videbatur et conveniens professioni Christiani hominis, cujus est non ad ostentationem magis scribere quam ad publicam utilitatem. Prius vero volumen eamdem quidem in rebus facultatem habens, dictione vero, instructione et figuris dicendi variis, ac dialogi festivitate ornatus, multum mihi videbatur tum temporis ad perlegendum, tum laboris ad intelligendum poscere, ad hoc ut sensus et colligantur, et memoriæ mandentur. Calumniæ namque adversariorum, et defensiones nostrorum intersertæ, licet dialecticam quamdam suavitatem commentario afferre videantur, eo tamen quod tantum generant morarum, mentis intentionem confundunt ac convellunt, et sermonis quoque strenui vigorem remissum reddunt. » Nec longe abit Hieronymus « De vir. illust. cap. 419 : Diodorus Tarsensis epi-

(a) Omittebat *Emeseni* Allatius, quod tamen vocabulum etiam apud Facundum deesse annotavit Fabricius. Ssd adest in Sophronii Græca translatione A. M.

A « scopus, dum Antiochiæ esset presbyter, magis claruit. Exstant ejus in Apostolum commentaria, et multa alia, ad Eusebii magis Emeseni (a) characterem pertinentia cujus cum sensum secutus sit, eloquentiam imitari non potuit, propter ignorantiam sæcularium litterarum. » De eo plura leges apud Facundum. Adversus hunc Diodorum scripsit plures tractatus Apollinaris Laodicensis episcopus. In ecloga siquidem orthodoxorum dogmatum laudantur ipsius testimonia ex libro Πρὸς Διόδωρον (b): nec non ex altero ad Heraclium adversus Diodorum πρὸς Ἡράκλειον κατὰ Διοδώρου (c). Et alios quoque Patres contra hunc scripsisse verosimillimum est.

B Hunc tamen condemnatum fuisse in quinta synodo tradit Photius in *Bibl. cod. xviii*: Τὰ περὶ Διοδώρου Ταρσοῦ, καὶ Θεοδώρου τοῦ Μαψουεστίας καὶ αὐτοὶ ὁμοίως ἀναθεμάτισθησαν « De Diodoro Tarsensi, et Theodoro Mopsuesteno, qui et ipsi similiter anathemate icti sunt. » Et synodus septima act. 6, de quinta synodo (loc. cit.): Ἡρὸς τε ταύταις ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συληθοῦσα τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε ἀγίων Πατέρων ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως, ἡ τις ἀναθεμάτισεν Ὀριγῆνην τὸν καὶ Ἀδαμάντιον, Εὐάγγριον, Δίδυμον μετα τῶν ἐλληνικῶν αὐτῶν συγγραμμάτων, Θεόδωρον τὸν Μαψουεστίας, καὶ Θεόδωρον τὸν καθηγητὴν Νεστορίου, Σεβῆρον καὶ τὰ ἐξῆς. « Præterea ea quæ Constantinopoli convenit centum sexaginta quinque sanctorum Patrum sub Justiniano divæ recordationis, quæ anathematizavit Origenem, qui et Adamantius dictus est, Evagrium Dydymum cum paganis scriptis eorum, atque Theodorum Mopsuestenum, et Theodorum præceptorem Nestorii, Severum, » etc.

(b) In editione nostra harum eclogarum (quas mss. habebat Allatius) Script. vet. VII, p. 17, 20. A. M.

(c) Tom. cit. p. 16. A. M.

EXCERPTUM

Ex domni Garnerii *Dissertatione de hæresi et libris Nestorti*, Mario Mercatori subjuncta,

Diodori Operum nihil admodum superest, præter sententias quasdam in catenis Græcis, atque etiam apud Mercatorem, Leontium, et in v synodo obvias: sed catenæ flores exhibent, alii venenum; illæ enim Scripturæ interpretem inducunt, isti Theodori et Nestorii magistrum.

Vir tamen ille tantus cum senuisset, incidit in errorem, dum Apollinaris hæresim inconsiderate insequitur; illius enim blasphemiam quam Theodorus postmodum Nestoriusque defenderunt nullam partem non asseruit, ut merito dictus sit Theodori parens, et Nestorii avus.

Docuit duos in Christo inesse filios Dei: eum qui ex Maria non esse Filium nisi adoptione seu gratia; Verbum neque duas habuisse natiuitates, neque natum ex Maria; Verbum non esse Christum, sed Christi dominum: Deum dici non posse passum seu crucifixum. Quibus sex propositionibus vel omnino, vel magnam partem, Nestorianismus continetur.

Ejusmodi errores inspexit operi quod πρὸς τοὺς Συνουσιαστὰς scripsit, id est, adversus Apollinarem, qui cum pugnet contra Photinum peccantem quasi per defectum in explicanda Verbi cum carne unione, peccavit ipse per excessum, et Verbum carne perinde confudit miscuitque, ac mens hominis per artus infusa miscetur corpore, quod agit atque informat. Opere isto potuit Diodorus agnosci, quis esset, nisi orbis oculos species pietatis pene fascinasset.

Scripsit autem adversus Apollinarem provecæ admodum ætatis. Nam abbas fuit magni nominis, cum ad eum venit Chrysostomus, vitæ monasticæ excolendæ, discendique studio, anno 376: ex abbate monachorum factus est Tarsi episcopus a Meletio jam senex anno 378; interfuit secundæ synodo anno 381; laudatus est pro concione præsens Antiochiæ a Chrysostomo, post annum 386, cum jam senio pene foret emortuus. Nondum tamen ea ætate scripserat, aut certe nondum opus vulgaverat anno 392, quo librum *De scriptoribus ecclesiasticis* Hieronymus absolvit, alioqui elucubrationis tam nobilis meminisset. Huic forte operi immortuus est, nam anno 394 successerat in ipsius sedem Phalerius, ut ex actis synodi Constantinopolitanæ, sub Nectario eodem anno habitæ, intelligitur.

Operis fragmenta exhibere operæ pretium est; sic enim fiet ut et fons Nestorianæ blasphemiae, aut certe rivus fonti vicinior aperiatur, et defendatur simul Cyrillus adversus Facundum Hermianensem Diodori patronum.

Sed priusquam exhibeantur, monere juvabit quæ apud veteres leguntur ex libris Theodori πρὸς τοὺς Συνουσιαστὰς excerpta, pertinere ad Diodorum, qui libros suos sic inscripsit cum Theodorus suis ejusdem argumenti titulum fecerit, *contra impium Apollinarem et Apollinaristas*. Et vero quæ Leontius, diligens in primis auctor, Diodoro tribuit, alii Theodoro adjudicant, ut ex consequentibus manifestum erit. Quanquam Leontius notat solitum Theodorum ex aliis atque ex ipso Samosateno mutuari plura iisdem verbis, quæ in sua transferret, *ut horum libri non scripti, sed transcripti videantur* (Lib. III *contra Eutychianos, sub finem*).

Diodori, ex libro primo contra Synusiastas.

Ad diligens cautumque dogmatum vos examen evehimus; laboramus propter vos, ne rationem Domino reddamus pro nostro silentio. Perfectus ante sæcula Filius perfectum eum qui ex David probatur assumpsit; Filius Dei filium David. Dices ergo mihi: Duos filios prædicas? Non dico duos filios David. Nunquid Deum Verbum Filium David asserui? Sed nec duos filios Dei secundum substantiam dico. Nunquid enim duos filios assero de Dei substantia genitos ante sæcula? Dico autem Dei Verbum habitasse in eo qui ex David semine comprobatur (*Apud Mercator. lib. III*).

Ejusdem, ex eodem libro.

Si quis velit abusive Filium Dei Deum Verbum Filium David nominare, propter Dei Verbi templum quod ex David est, nominet; et illum qui est ex semine David Filium Dei, gratia, non natura, appellet naturales patres non ignorans, neque ordinem subvertens neque eum qui incorporalis est etiam corpus dicens, et ante sæcula ex Deo, et ex David, et passum, et impassibile. Corpus non est incorporeale, quod est deorsum non est desursum, quod est ante sæcula non est ex semine David, quod passum est non est impassibile; nec enim ista ad eundem intellectum obvertuntur: quæ sunt corporis non sunt Dei Verbi, et quæ sunt Dei Verbi propria non habet corpus. Naturas confiteamur; et dispensationes non abnegetur (*In v synodo, collat. 5; apud Leont. lib. III contra Eutychianos*).

Ejusdem, ex eodem libro.

Gratia Filius, qui ex Maria est homo; natura autem, Deus Verbum: quod autem secundum gratiam non natura; et quod secundum naturam, non gratia: non duo filii. Sufficiat corpori, quod ex nobis est secundum gratiam filiatio, gloria, et immortalitas, quia templum Dei Verbi factum est. Non supra naturam elevetur, et Deus Verbum pro debita a nobis gratiarum actione non injuriatur. Et quæ est injuria, componere eum cum corpore, et putare indigere corporis ad perfectam filiationem? Nec ipse Deus Verbum vult se David filium esse, sed Dominum; corpus autem hoc vocari David filium, non solum non invidit, sed et propter hoc adfuit. Et convenit eos qui bene aspiciunt, quandoquidem naturales patres quærimus, neque Deum Verbum David vel Abrahæ filium nominare, sed factorem: neque corpus ante sæcula ex Patre, sed semen Abrahæ et David ex Maria natum.

Et post pauca.

Et quando erit quæstio de nativitatibus secundum naturam, ne Mariæ filius Deus Verbum existimetur mortalis enim mortalem generat, secundum natu-

A (1) Διοδώρου, ἐκ τοῦ κατὰ Συνουσιαστῶν λόγου α'.

Ἀσφαλιζέσθαι εἰς τὴν ἀκρίθειαν τῶν δογμάτων ὑμᾶς ἐνάγομεν. Τέλειος πρὸ αἰώνων ὁ Υἱὸς, τέλειον τὸν ἐκ Δαβὶδ ἀνέληφεν Υἱὸς Θεοῦ υἱὸν Δαβὶδ. Ἐρεῖς μοι Δύο οὖν Υἱοὺς κηρύττεις; Δύο υἱοὺς τοῦ Δαβὶδ οὐ λέγω, μὴ γὰρ εἶπον τὸν Θεὸν Λόγον υἱὸν Δαβὶδ· ἀλλ' οὐδὲ δύο Υἱοὺς τοῦ Θεοῦ κατ' οὐσίαν λέγω, μὴ γὰρ δύο φημί ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας, τὸν πρὸ αἰώνων Θεὸν Κόγον λέγων κατ' ἀκριθείαν ἐν τῷ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ.

B Τοῦ αὐτοῦ Διοδώρου, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Εἴ τις βούλοιο καταχρηστικῶς, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Θεὸν Λόγον, Υἱὸν Δαβὶδ ὀνομάζειν, διὰ τὸν ἐκ Δαβὶδ τοῦ Θεοῦ Λόγον ναόν, ὀνομαζέτω καὶ τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ χάριτι καὶ οὐ φύσει προσαγορευέτω, τοὺς φυσικοὺς πατέρας οὐκ ἀγνοῶν, οὐδὲ τὴν τάξιν ἀνατρέπων, οὐδὲ τὸν ἀσώματον λέγων καὶ πρὸ αἰώνων ἐκ Θεοῦ καὶ ἐκ Δαβὶδ, καὶ πεπονηθότα καὶ ἀπαθῆ.

C Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Χάριτι Υἱὸς ὁ ἐκ Μαρίας ἄνθρωπος, φύσει δὲ ὁ Θεὸς Λόγος· τὸ μὲν χάριτι καὶ οὐ φύσει, τὸ δὲ φύσει καὶ οὐ χάριτι· ἀρκέσει τῷ ἐξ ἡμῶν σώματι, τὸ τῆς κατὰ χάριν υἰότητος, τὸ τῆς ἐξουσίας, τὸ τῆς ἀθανασίας· ὅτι ναὸς τοῦ Θεοῦ Λόγου γέγονεν, μὴ ὑπὲρ φύσιν ἀναγέσθω καὶ ὁ Θεὸς Λόγος ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῶν ὀφειλομένης εὐχαριστίας μὴ ὑβρίζεσθω. Καὶ τίς ἡ ὑβρις τοῦ συντιθέναι αὐτὸν μετὰ τοῦ σώματος, καὶ δεῖσθαι νομίζειν εἰς τελείαν υἰότητα τοῦ σώματος; Οὐδὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος βούλεται ἑαυτὸν τοῦ Δαβὶδ εἶναι υἱόν, ἀλλὰ Κύριον· τὸ δὲ σῶμα καλεῖσθαι τοῦ Δαβὶδ υἱόν, οὐ μόνον οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο παραγέγονεν.

Καὶ μεθ' ἕτερα.

Καὶ περὶ τῶν κατὰ φύσιν γεννήσεων ὅτι ἂν ἢ λόγος, μὴ τῆς Μαρίας υἱὸς ὁ Θεὸς Λόγος ὑποπτευέσθω· θνητὸς γὰρ θνητὸν γεννᾷ κατὰ φύσιν, καὶ σῶμα τὸ

(1) Græca edidit Angelo Mai *Spicil. Rom. tom. X, pag. 87.*

ὁμοούσιον· καὶ δύο γεννήσεις ὁ Θεὸς Λόγος οὐχ ὑπ- **A** ram et corpus, similem sibi. Duas natiuitates Deus
έμενε, τὴν μὲν πρὸ αἰώνων, τὴν δὲ ἐν ὑστέροις **V**erbum non sustinuit, unam quidem ante sæcula,
καιροῖς. alteram autem in posterioribus temporibus : sed
ex Patre quidem natura genitus est, templum vero, quod ex Maria natum est, ex ipso utero sibi
fabricavit.

Et paulo post : Cum vero de salutari dispensatione ratio movetur, Deus vocatur homo, non quod hoc
factus est, sed quod hoc assumpsit ; et homo Deus, non tanquam incircumscripibilis factus, nec ubique
existens ; corpus enim erat et post resurrectionem palpabile, et tale receptum est in cælum, et sic ve-
niat, sicut receptum est.

Ejusdem, ex eodem libro.

Sed si caro erat, inquit Apollinaris, quomodo sol radios avertit, et tenebræ occupaverunt
terram omnem, et terræ motus erant, et petrae disrumpebantur, et mortui surrexerunt ? Quid igitur di-
cunt, et de tenebris in Ægypto factis in temporibus Moysis, non per tres horas, sed per tres dies ? Quid
autem, propter alia per Mosem facta miracula, et quæ per Jesum Nave, qui solem stare fecit ? Quid de sole,
qui in temporibus Ezechiae regis, etiam contra naturam, retroversus est ? Et de Elisæi reliquiis, quæ mor-
tuum suscitaverunt ? Si enim Verbum Deum passum demonstrant quæ in cruce facta sunt, et propter
hominem non concedunt hæc facta esse, nonne quæ in temporibus Mosis, propter genus Abraham erant,
et quæ in temporibus Jesu Nave, et quæ in Ezechiae regis ? Quod si illa propter Judæorum populum mi-
rabiliter facta sunt, quomodo non magis, quæ in cruce facta sunt, propter Dei Verbi templum ?

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου δ'.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δι' οὐδένα· φύσει γὰρ Υἱός· ἡ
σὰρξ Υἱός, διὰ τὸν Υἱόν· καὶ τί λέγω διὰ τὸν Υἱόν ;
δι' ἡμᾶς ἡ σὰρξ· καὶ μὴ νομίσητε βλάσφημον τὸ
ῥῆμά· ἀλλὰ ἀπαιτήσατε τὰς ἀποδείξεις. Εἰ μὴ
ἔπαισαν οἱ ἄνθρωποι, μὴ χρεῖα ἦν νόμου· Δικαίῃ
γὰρ νόμος οὐ κεῖται· εἰ μὴ ἐπέτειναν τὴν ἀμαρτίαν
οἱ ἐν νόμῳ, μὴ χρεῖα ἦν τῆς χάριτος. Ἐπειδὴ οὐκ
ἐδύνατο ὁ νόμος ἀποκτεῖναι τὴν ἀμαρτίαν, οὐχὶ δι'
ἡμᾶς ἔλαβεν ἵνα τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ
θανάτου ἀνακαλέσῃται, σταυρωθεὶς καὶ ἀποθανὼν
καὶ ἀναστὰς ; Εἰ μὴ ἀπάτη προκεχωρήκει, καὶ ἡ
ἀπόφασις τοῦ θανάτου καθ' ἡμῶν, τίς χρεῖα ἦν τῆς
οἰκονομίας ταύτης τοῦ σταυροῦ, τίς χρεῖα τῆς ἐνσω-
ματώσεως ; Οὐ δι' ἡμᾶς ἔλαβε τὴν σάρκα ;

B

Ejusdem, ex eodem libro.

Filius Dei propter nullum ; caro Filius propter
Filium, et quid dico, propter Filium ? Propter nos
caro, et ne existimetis blasphemum esse Verbum,
petite demonstrationes. Si homines non peccas-
sent, non opus fuisset lege : *Justo enim non est po-
sita lex.* Si non auxissent peccatum, qui erant in
lege, non opus fuisset gratia. An quia non poterat
lex peccatum occidere, non propter nos carnem
assumpsit, ut morti et sententiæ mortis remedium
afferret crucifixus, et mortuus, ac suscitatus ? Si
non fecisset progressum fallacia et sententia mor-
tis contra nos, quid opus erat ista Servatoris œco-
nomia ? Quid opus erat inducere corpus ? nonne
propter nos carnem accepit ?

Excerpta ex libro Diodori Tarsensis, cui titulus De fato, exstant in Bibliotheca Photii cod. ccxxiii, quem vide ad annum 863.

FRAGMENTA EX CATENIS

IN GENESIN.

Ex Catena cui titulus : Σειρά ἐνός καὶ πεντήκοντα ὁπομηματιστῶν εἰς τὴν Ὀκιάτευχον καὶ τὰ
τῶν Βασιλειῶν, ἥδη πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἀξιῶσει μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ γαληνοτάτου ἡγε-
μόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Γρίκα· ἐπιμελεία δὲ Νικηφόρου
ἱερομονάχου τοῦ Θεοτόκου. Ἐν Λειψία τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βρεϊτκόφ Ἔτει. αφοβ'
(1772)

C AP. I, vers. 1. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρα-
νὸν καὶ τὴν γῆν.

Διοδώρου. Τῶν βαρβάρων ὅσοι κατὰ τοὺς χρόνους
Μωσέως γέγονασι, καὶ μάλιστα φιλοσοφεῖν ἤθελον,
οὐρανὸν καὶ γῆν τῶν μεταξὺ πάντων αἰτιωμένων, ἐξ
ῶν τῶν μετὰ ταῦτα καὶ οἱ Ἕλλήνων ποιηταὶ πλείο-
νας τὰς τῆς ἀσεβείας ἀφορμὰς εἰλήφασιν, ἔδει τὸν
Μωσέα ὡς πόρρωτάτω τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπαγαγόντα
τῆς ἐκείνων ἀσεβείας, ἀρχὴν ποιήσασθαί δογμάτων
τῆς ἐκείνων πεπλανημένης ἀρχῆς ἀνατροπὴν. Ἐπει-
δὴ γὰρ γενετὰ μὲν ὠμολόγουν, τὸν δὲ ποιητὴν ἠγνό-
ουν, ἀρχόμενος, εὐθὺς Ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἐποίησεν

(1) Hæc fragmenta Græce tantum brevitatis gratia exhibemus. Edit.